

*“Bir kimse Ramazan’da oruç tutar,
hudûdunu tanır, korunması icâb eden
hallerden korunursa, geçmiş günahları
mağfiret olunur.”* (Hadis-i Şerif)

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DERGİSİ

DİNİ - AHLÂKÎ - EDEBÎ - MESLEKÎ AYLIK DERGİ

5. Cilt

Aralık - 1966

12. Sayı

İSLÂM NAZARINDA AHLÂKIN ÖNEMİ

Veli ERTAN

İslâm Dîninin ihtivâ ettiği hükümler, itikadî, amelî ve ahlâkî olmak üzere üç kısımdır.

İ'tikat, Allâh'ın varlığına, birliğine, şerîki ve nazîri olmadığına, Hazret-i Muhammed (S.A.) in O'nun kulu ve resûlü olduğuna inanmaktır. İbâdet ve amel ise, insanların işlerine âit hükümlerdir. Ahlâk da îmânın icaplarını yapmayı istilzam eden kısımdır.

Ahlâk, hulk'un cemi'dir. Lugat mânâsı insanlarda bulunan tabiat ve seciyyedir. Istılahta ise, iyilik etmek ve fenalıktan kaçınmak için tabî ve uyulması zarurî olan kaideleri öğreten bir ilimdir. Buna göre ahlâk ilmi, insan hayatını düzenleyen, tavır ve hareketlerine nizâm ve intizam veren, hayır ve şerrin nelerden ibaret olduğunu tâyin eden bir ilim, tarzında târif edilir.

Kur'ân-ı Kerîm ve Hadîs-i Şerîflere göre İslâm Dini'nin gayesi güzel ahlâktır. Çünkü Resûl-i Zî-şân Efendimiz'e "İslâm nedir?" diye sorulduğunda "İslâm güzel huydur" cevâbında bulunmuşlardır.

Cenâb-ı Hak Kur'ân-ı Kerîm'de Kalem sûresinin dördüncü âyetinde meâlen "*Şüphesiz (ya Muhammed!) Ahlâk güzelliğinin en yüksek mertebesini hâizsin.*" buyurmuştur. Bu sûretle islâm nazarında ahlâkın değer ve önemi belirtilmiştir.

İslâm nazarında ahlâkın bütün mânâsiyle rûhu,, istikâmet üzere bulunmaktır. Allâh'a karşı taahhütlerini muhafaza etmek; sözünde ve işinde hak yolundan ayrılmamaktır. İslâmdan maksat da budur, istikâmetten inhiraf edenler vicdanî mes'ûliyet içinde kalacakları gibi kendilerine uhrevî mes'ûliyet de terettüp edeceği şüphesizdir.

Bu hususta Kur'ân-ı Kerîm'de te'kid edici emirler mevcuttur. Hûd sûresinin 112 ci âyetinde meâlen, "Nasıl emrolunmuşsan öylece istikâmette bulun." buyurulmuştur. Binâenaleyh îmânı bütün bir insanın istikâmeti gözetmesi, sözünde ve işinde hak ve hayırdan ayrılmaması lâzımdır.

Kur'ân-ı Kerîm, ahlâkın esaslarını vaz'etmiş, yüce Peygamberimiz de Hadîs-i Şerîfleriyle ahlâk hükümlerini toplamış ve açıklamıştır. Bir Hadîsi Şerîflerinde "*Ben ancak güzel ve yüksek ahlâkı tamamlamak için gönderildim.*" buyurmuşlardır.

Bu münasebetle muhaddisler, hadis tetkîkine önem vermişlerdir. Kütübü Sitte adıyla şöhret bulan ve Kur'ân-ı Kerîm'den sonra müteber saydığımız (Buhâri, Müslim, Tirmizî, Ebû Dâvud, Nesei ve İbn-i Mâce) isimlerini taşıyan hadis kitaplarında ahlâkla alakalı birçok hadisler

mevcuddur. Bu güne kadar her iki kaynağa dayanılarak birçok ahlâk kitapları yazılmış ve ahlâkî kuralların kökleşmesine çalışılmıştır.

Ahlâkın gayesi olduğu gibi bir de müeyyidesi vardır. O da îmân sadâkatiyle Allah'tan korkmaktır ve İslâm Cemaatının ma'serî tazyîkîdir. Çünkü, hikmetin başı Allah korkusudur.

İslâm Dini'nde ahlâk emirlerinin hemen hepsi iman muktezâsıdır. Allâh'ın emirlerine ta'zîm ve inkiyaddır. Mahlûkuna şefkat göstermektir.

Ahlâk ilmiyle meşgul olanların bâzıları ahlâkın değişmeyeceğini ve bâzılarının da ta'dil ve ıslahının mümkün olacağını öne sürmüşler ve bu hususta araştırmalarda bulunmuşlardır.

Malûm olduğu üzere ahlâk tabiî ve kishbî olmak üzere iki kısımdır. Tabiî olan, beşerin hilkatında, meknuz bulunan hasletlerdir. Kishbî ahlâk ise terbiye ile ta'dili, tağyir ve ıslahı mümkün olandır. Bu hususta dinimizde birçok naklî deliller vardır. Eğer ahlâkın ıslâhı mümkün olmamış olsaydı Resûli Ekrem Efendimiz "Ahlâkınızı güzelleştiriniz." "İlâhî ahlâk ile ahlâklarınız." buyurmazlardı.

Kur'ân-ı Kerîm'de Ra'd sûresinin 11. âyetinde meâlen "Herhangi bir kavim kendini bozmadıkça Allah onlardaki refâhı bozmaz, Allâh bir kavim için fenalığı dileyince onu reddedecek yoktur, onlar için Allah'tan başka hâmi de bulunmaz." buyurulmuştur. Bu hâle göre kavim ve ferdlerin ahlâkını ıslah etmeleri seyyiâtını hasenata çevirmeleri kendi irâde ve ihtiyarları dâhilindedir.

Gene Kur'ân-ı Kerîm'de Mâide sûresinin 105. âyetinde meâlen "Ey insanlar! Kendinize bakın, siz hidâyet bulmuşsanız yoldan çıkanlar size zarar vermez." buyurulmuştur. Bu sûretle îmân ehlinin ve nefislerinin ıslâhı kendilerine âit bulunduğu serâhaten beyan olunmuştur. İşte bu hal münakaşa götürmez bir hakîkattir. Ahlâkın ıslâhı mümkündür. Akl-ı selîm de bunu kabûl etmiştir.

Çocukların yetiştirilmesinde, onlara İslâm terbiyesi verilmesinde annenin rolü mühimdir.

Yeni doğan bir çocuk âdeta bir balmumu gibidir. İstenilen kalıba sokulur.

Hükemâdan birinin "Beşiği sallayan el dünyâya hükmeder" sözü bir annenin terbiyedeki rolünü ne güzel tebârüz ettirmiştir. Zamanımızda Pedagojinin de etkisi mühimdir.

Fahr-i Kâinât Efendimiz "Allâh'ım, yaradılıştımı güzel kıldığın gibi ahlâkımı da güzel kıl." tarzında Cenâb-ı Hakk'a duâ ve niyâzda bulunmuşlardır.

İstiklâl Marşı Şâiri Mehmet Âkif'in dediği gibi :

*Ne irfandır veren ahlâka yükseklük, ne vicdandır
Fazîlet hissi insanlarda Allâh korkusundandır
Yüreklerden çekilmiş farzedilsin havfı yezdân'ın,
Ne irfânın kalır te'siri kat'iyyen, ne vicdânın.*

Başka bir şâir de şöyle demiştir :

*Hüsnü ahlâk ile kaimdir kemâlât-ı beşer
Kabil-i tehzibdir, her veçhile ahlâkımız.*